

Påverkan av persiklitteratur på mattknytning

Text: Reza Amin

Översättning: Ahad Ghorbani

Gamala och rika är dikterna i Iran. Dikten är alltid en inspirationkälla för folk. Alla national konst påverkas av dikt. Diket reflekterar alla aspekter av livet. Separation och förenig (eng. the distress of separation and the hapiness of the night when two lover join) sorg och glädje, krig och fred. Med andra ord från födelse till död och mellan himel och jord reflekteras i dikterna.

När ett barn föddes sjunger mamma till sömns(eng. to lullaby). Man lever med kärleks- och hoppdikten. När man dör, släkt och vänner sörjar över honom eller henne med dikt. Egentligen välkommer vi barnet med dikt och ta farväl av död person (eng. to see a person off) med dikt.

Dikt finns överallt. Som inskrift finns dikt i synnerhet på byggnad och mosker.

Mattknytningen påverkas av litteratur och dikt också. Här vi tar upp dik- tens påverkan på mattor. Överhuvudtaget kan dikt och litteratur spåras i mattor i tre kategori:

- Mattor med diktknytskrift
- Mattor med bild av literatursmotiv
- Mattor med porträtt av välkänd karaktär

Mattor med diktknytskrift

Hafez och Saadis ghazal (eng. lyric poem) och Omar Khaiams rubaiyat (eng. quatrains) används oftast av mattknytare. Några masterverk som finns i museer presenteras här.

Ardebilmatta

Della är äldsta diktskrift matta. Mattan tillhörde till Sheikh Safieddin Ardebilis mausoleum. I (på ?) mattan som är en av finaste mattor i världen när det gäller mönster och knytning knytskrevs en ghazal av Hafez:

Jag har ingen skydd (eng. place of refuge) utom Din dörrtröskel

Jag har ingen stans att vända mig utom den här dörren.

Mattan knöts 1539 av skicklig knstnär, Maghsod Kashani och nu finns i Victoria och Albert museum i London.

Mattan med en bild av citron och djur

Den här mattan knöt sextonhundratalet och är en av finnaste silkematta som knöts under Safavi-tiden. Det finns en grön citron i mitten av mattan och round detta står följande Khaiams rubaiyat:

Tulpan har i sin hjärtan (eller i sin själ) ett ärr av din sorg

Du som blommor och narciss är mattor hemma hos dig.

Du som en gående cypress, vid djup begär att kyssa dina fötter

Blommor och äng faller under dina fötter.

Den här mattan bevaras i Metropolitin museum i New York.

Islamisk och guldsinknytmattan med citronbild

Den här mattan knöts i Tabriz och har följande dikten på sig:

Tills finns universum, må jag du leva

Jag må du härska glatt.

Du som mysk blygas inför dammet (jorden) under dina fötter

Du som solen är blomma på din matta.

Den här mattan bevaras i Ali Abraham Pasha museum i Tirkiet.

Mattan med citrondbild

Den här matan knöts artonhåndratalet i Tabriz och på den står en dikt som ger beröm en kung:

Tills finns världen, må jah tillhöra dig den

Din makt leva länge.

Den här mattan bevaras in National museum i Tehran.

Kashans guldinknytenmattan

Den här mattan knöts början av nitonhundratalet i Kashan. På mattan står "haji Yahud Aghababaoffs verkstad" och några verser av Nezami Ganjavis dikt från hans bok som heter Haft Pikar, står också. En scen av Bahram Gours jakt av samma bok visas på mattan. Den här mattan bevaras i Konst museum i Paris.

Mattor med bild av literatursmotiv

Händelser och scener av literatur masterverk är en viktig inspirationkälla för mattknytare. De visualisera karakter och scener av Ferdosis *Shahnameh*, Nezamis *Khosroo och Shirin* och *Leili och Majnon*, Attar Nishaboris *Shikh Sanan och kristen flicka* osv. Iranska målare målade ovannämnda motiver, men mattor är mer sprida än målningar.

Mattor med porträtt av välkänd karaktär

De här mattor visar välkända historisk, religiös eller legendarisk karaktärs porträtt. Hjalter av Shahnamehs porträtt är mycket vanliga. Många mattor illustrerades med porträtt av kung Hoshang, Shahpoor I, Jamshid, Porandokht osv.

Man tror att kung Hoshang var första kung i Iran och upptäckte elden och grundade *sadeh* festen som är en traditionel fest. Man välkommer våren genom att elda 100 dagar före våren. Kung Hoshang mattor knöts mest i Hamedan och Malaier område i artonhundratalet.

Shahpoor I, var en Sasanians kung. Under Shahpoors tid utvecklades Iran mycket. Man har uppförde många broar, dammar och vägar. Shahpoor mattor knöts mest i Arak och Sarogh område i arton- och nitonhundratalet.